

Jaunākās sankcijas pret Krieviju 1/10/22

PwC risku vadības un revīzijas nodaļas
vecākā konsultante
Gunita Saulīte

PwC Legal juriste
Elvita Gēce

Pēc šā gada 23. februārī Krievijas Federācijas pieņemtajiem lēmumiem par Doneckas un Luhanskas Republiku neatkarības atzīšanu, kam sekoja 24. februāra iebrukums Ukrainā, Lielbritānija, ES, ASV un Kanāda, kā arī citas valstis ir ieviesušas plaša mēroga sankcijas ar mērķi panākt uzvedības maiņu, novēršot esošos draudus Ukrainā un Eiropas reģionā.

Ieviestās sankcijas vēršas pret vairāk nekā 700 fiziskām personām un uzņēmumiem, kas saistīti ar Krievijas Federācijas politisko eliti, valdošo režīmu un tam pietuvinātajām personām. Ir izvērstas ievērojamas finanšu un sektorālās sankcijas ar būtisku ietekmi uz Krievijas Federācijas kopējo ekonomiku un turpmāko attīstību, ieskaitot aviācijas, militārās un aizsardzības nozares tehnoloģisko attīstību.

Ar mērķi pastiprināt Krievijas Federācijai piemērotās finanšu sankcijas, kopīgi vienojoties ES, ASV, Kanādai un Lielbritānijai, tika pieņemts lēmums par septiņu Krievijas Federācijas banku atslēgšanu no starptautiskās SWIFT maksājumu sistēmas, kas būtiski apgrūtinā veikt starptautiska mēroga norēķinus.

Zemāk ir apkopota informācija par aktuālajām izmaiņām sankciju jomā, atspoguļojot ES, ASV un Lielbritānijas pieņemtās izmaiņas uz šā gada 3. martu.

Finanšu, civiltiesiskie un ieceļošanas ierobežojumi:	Eiropas Savienība	ASV (OFAC)	Lielbritānija
Ieceļošanas aizliegums	✓	✓	✓
Aktīvu iesaldēšana	✓	✓	✓
Korespondentbanku kontu slēgšana un maksājumu klīringa pārtraukšana	✗	✓	+
Finanšu darījumu ierobežojumi (piemēram, darījumi ar vērtspapīriem, aizdevumu izsniegšana)	✓	✓	✓
SWIFT	+	+	+
Krievijas Centrālās Bankas darbības ierobežojumi	✓	✓	✓
Pārskaitījumi uz DTR/LTR	✓	✓	✗

Sektorālās sankcijas	Eiropas Savienība	ASV	Lielbritānija
Eksporta un importa aizliegums no/uz DTR/LTR	✓	✓	✓
Aizliegtas investīcijas DTR/LTR	✓	✓	✓
Transporta nozares preču eksporta aizliegums*	✓	✓	+
Tehnoloģiju nozares preču un duālā pielietojuma preču eksporta aizliegums**	✓	✓	✓
Enerģētikas nozares preču eksporta aizliegums	✓	✓	✓

 Izziņotas
  Ieviestas
  Nav ieviestas

* Aizliegums uz Krievijas Federāciju eksportēt transporta nozares preces skar preces un tehnoloģiskos risinājumus, kas saistīti ar aviācijas un kosmosa industriju. Ieviestās sankcijas nosaka aizliegumu pārdot lidaparātus, to rezerves daļas un aprīkojumu Krievijas Federācijas lidsabiedrībām.

** Aizliegums eksportēt tehnoloģiskos risinājumus un divējāda lietojuma preces, kas var veicināt Krievijas Federācijas tehnoloģisko attīstību, tostarp aizsardzības un drošības sektorā.

*** Aizliegums eksportēt enerģētikas nozares preces, tostarp preces, kas saistītas ar naftas pārstrādi.

Kā nodrošināt atbilstošu sankciju riska pārvaldību?

Piemēroto sankciju apmērs un ieviešanas ātrums ir līdz šim nepieredzēts, kas rada nepieciešamību tikpat strauji pielāgoties arī uzņēmumiem un ikvienam Latvijas iedzīvotājam, jo visi kopā esam atbildīgi par sankciju ievērošanu. Sankciju pārkāpuma sekas var atšķirties:

1. administratīvā atbildība (piemēram, soda nauda un darbības ierobežojumi) Starptautiskā sankciju likuma 13.2 pantā noteiktajām personām;
2. kriminālatbildība saskaņā ar Krimināllikuma 84. pantu, kas paredz atbildību par starptautisko organizāciju un Latvijas noteikto sankciju pārkāpšanu;
3. problēmas veidot un uzturēt jaunas partnerattiecības, tostarp ar finanšu iestādēm;
4. reputācijas risks var izraisīt attiecību pārtraukšanu ar klientiem un sadarbības partneriem, kā arī ierobežot iespējas piesaistīt jaunus klientus vai sadarbības partnerus.

Protams, ar vislielākajiem izaicinājumiem šobrīd saskaras uzņēmumi, īpaši tad, ja to saimnieciskā darbība ir saistīta gan ar Krievijas Federāciju, gan Baltkrieviju. Ņemot vērā mainīgo sankciju tvērumu, uzņēmumam jāizvērtē, kā ir mainījies sankciju risks, kam tas ir pakļauts. Ja uzņēmumā ir izveidota iekšējās kontroles sistēma un kontroles mehānismi, lai nodrošinātu atbilstošu sankciju riska pārvaldību, vai tie šobrīd ir tikpat efektīvi kā iepriekš?

Kas jādara, lai uzņēmums spētu pārvaldīt pieaugošo sankciju riska līmeni:

1. Atjaunot vai izstrādāt vispusīgu sankciju riska novērtējumu, analizējot klientu risku, valsts un ģeogrāfisko risku un klientu izmantoto pakalpojumu produktu risku to piegādes kanālu risku sankciju kontekstā. Izveidots visaptverošs sankciju riska novērtējums var kalpot par pamatu atbilstošu kontroles mehānismu izstrādei, lai mazinātu identificētos riskus;
2. Veikt klientu un sadarbības partneru, īpaši to, kas saistīti ar Krievijas Federāciju un Baltkrieviju, portfeļa padziļinātu izpēti, lai izvērtētu klientu un sadarbības partneru saimniecisko darbību (ģeogrāfiskais risks, sadarbības partneru risks) un tās iespējamo saikni ar sankcionētām personām vai uzņēmumiem, kā arī to īpašnieku vai kontrolējošo personu struktūru;
3. Ja uzņēmums jau šobrīd izmanto skrīninga sistēmas, lai nodrošinātu savas klientu un sadarbības partneru bāzes regulāru monitoringu pret aktuālajiem sankciju sarakstiem, ir vērts veikt izmantotās sistēmas efektivitātes novērtējumu, kas sniegtu pārliecību, ka sistēma nodrošina automātisku un savlaicīgu papildināto sankciju sarakstu ievērošanu. Ir ieteicams veikt arī stresa testus, lai noteiktu, vai sistēma un tās filtri spēj tikt galā ar ievērojamu brīdinājumu skaita pieaugumu, kā arī noteikt veidus, kā pielāgot sistēmas filtrus, lai samazinātu viltus pozitīvos rezultātus, kas varētu būtiski pieaugt, ņemot vērā sankcionēto personu un uzņēmumu skaita pieaugumu;
4. Izveidot uzņēmuma darbībai specifiskus kontroles mehānismus, kas ļautu uzraudzīt un savlaicīgi identificēt aizdomīgas darbības, kas varētu būt saistītas ar sankciju apiešanu, piemēram, izmantojot starpniecības pakalpojumus;
5. Novērtēt uzņēmuma izstrādātās vai arī ieviest importa un eksporta kontroles mehānismus (ja saimnieciskā darbība ir saistīta ar importu un eksportu), lai spētu nodrošināt atbilstību sektorālajām sankcijām.

Prakse liecina, ka arī finanšu iestādes (bankas), strādājot ar klientiem, kuru saimnieciskā darbība ir ar paaugstinātu sankciju risku (piemēram, preču, materiālu vai izejvielu importa un eksporta uzņēmumiem), var pieprasīt izstrādāt un/vai iesniegt uzņēmuma sankciju politiku, apliecinot, ka uzņēmums spēj pārvaldīt ar savu darbību saistītos riskus, tādējādi mazinot risku, kas saistīts ar bankas un klienta savstarpējo sadarbību. Nespēja operatīvi nodrošināt nepieciešamo informāciju vai sankciju riska pārvaldības iekšējās kontroles neesība var kalpot par iemeslu, kura dēļ bankas var lemt par sadarbības pārtraukšanu, turklāt apgrūtinot arī iespējas atjaunot sadarbību vai padarot to par neiespējamu, ja klienta risks ir pārāk augsts bankas riska apetītei.

PricewaterhouseCoopers SIA strādā speciālisti ar plašu darbības pieredzi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un sankciju risku pārvaldības jomā, kuri var sniegt atbalstu jūsu uzņēmuma sankciju risku pārvaldības iekšējās kontroles sistēmas izveidošanā vai uzlabošanā.

Kādas sankcijas jāievēro? Kur meklēt aktuālo informāciju par sankcionētajiem subjektiem?

Sankcijas var noteikt ES Padome, izdodot regulas, tāpat arī Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Drošības padome, sagatavojot rezolūcijas, kā arī citu valstu kompetentās iestādes, piemēram, ASV Valsts kases

Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (OFAC).

Latvijā juridiski saistošas ir šādas sankcijas:

1. ANO Drošības padomes noteiktās sankcijas;
2. ES noteiktie ierobežojošie pasākumi jeb ES sankcijas;
3. Latvijā noteiktie ierobežojošie pasākumi jeb nacionālās sankcijas;
4. Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) dalībvalstu sankcijas Sankciju likumā noteiktajā kārtībā.¹

Aplūkojot 4) punktā norādītās NATO dalībvalstu sankcijas, jāatzīmē, ka Latvijā finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki ievēro arī OFAC noteiktās sankcijas, jo tās būtiski ietekmē šī tirgus intereses, tāpat šo sankciju ievērošana ir arī jebkuras publiskās un privātās personas interesēs, piemēram, veicot finanšu darījumus vai piedaloties publiskajos iepirkumos. Papildus OFAC sankcijām pastāv risks, ka persona vai uzņēmums tiks pakļauts OFAC sankcijām vai arī tiks ierobežota vai liegta pieeja USD maksājumiem, kā arī var rasties citas negatīvas sekas. Lai izvairītos no riskiem, ko var radīt potenciāla sadarbība ar sankcionētu personu vai uzņēmumu, jebkurai fiziskajai un juridiskajai personai regulāri jāseko līdzi jaunākajām sankcijām.

Attiecībā uz pašreizējo situāciju Ukrainā un aplūkojot sankciju vēsturisko attīstību, ES Padome jau 2014. gada 17. martā pieņēma Regulu (ES) Nr. 269/2014 un pāris mēnešus vēlāk Regulu (ES) Nr. 833/2014, kura nosaka ierobežojošus pasākumus attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība, kā arī darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā. Kopš Krievijas Federācijas pieņemtā lēmuma par Doneckas un Luhanskas Republiku neatkarības atzīšanu un iebrukumu Ukrainā Regula (ES) Nr. 269/2014 ir grozīta un papildināta. Arī 2006. gada 18. maijā ES Padomes pieņemtā Regula (EK) Nr. 765/2006, kura nosaka ierobežojošus pasākumus saistībā ar situāciju Baltkrievijā, ir grozīta un papildināta, ņemot vērā Baltkrievijas iesaistīšanos iebrukumā Ukrainā.

Kopš minētajiem notikumiem Ukrainā ir izdoti vairāki ES Padomes lēmumi un pieņemtas regulas, ar ko grozītas un papildinātas gan Regulas (ES) Nr. 269/2014 un (ES) Nr. 833/2014, gan Regula (EK) Nr. 765/2006:

1. Šā gada 23. februārī, pievienojot 22 personas un 4 vienības, kā arī 336 Krievijas Federācijas Valsts domes deputātus:
 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2022.042.01.0003.01.LAV&toc=OJ%3AL%3A2022%3A042I%3ATOC>;
 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2022.042.01.0015.01.LAV&toc=OJ%3AL%3A2022%3A042I%3ATOC>.
2. Šā gada 24. februārī – par ierobežojošo pasākumu atjaunošanu:
 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2022.046.01.0003.01.LAV&toc=OJ%3AL%3A2022%3A046%3ATOC>.
3. Šā gada 25. februārī, nosakot vairākus ierobežojošus pasākumus, piemēram, saistībā ar finanšu, aizsardzības, enerģētikas, aviācijas un kosmosa nozari, paplašinot ierobežojumus attiecībā uz divējāda lietojuma preču un tehnoloģijas eksportu un saistītu pakalpojumu sniegšanu:

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0328&from=LV;>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:053:FULL&from=LV.>

4. Šā gada 28. februārī, pievienojot sankciju sarakstam 26 personas un 1 vienību:

- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.057.01.0001.01.LAV&toc=OJ%3AL%3A2022%3A057%3ATOC.

5. Šā gada 1. martā, grozot un papildinot sankcijas ar ierobežojošiem pasākumiem pret Krievijas Federācijas mediju kanāliem, kas iesaistās propagandas darbībā, nosakot turpmākus ierobežojošus pasākumus attiecībā uz specializētu finanšu ziņojumapmaiņas pakalpojumu sniegšanu, kā arī eiro banknošu piegādi:

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32022R0345;>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32022R0350.>

6. Šā gada 2. martā, pievienojot sankciju sarakstam 22 personas:

- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.066.01.0001.01.LAV&toc=OJ%3AL%3A2022%3A066%3ATOC;
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32022D0354&qid=1646385601253.>

Būtiski ņemt vērā, ka publiski pieejamie sankciju meklēšanas rīki, piemēram, Finanšu izlūkošanas dienesta ES/ANO noteikto [sankciju meklēšanas rīks](#) vai [OFAC sankciju meklēšanas rīks](#) var nesaturēt jaunākos datus, jo sankciju jomā pašlaik notiek straujas izmaiņas un regulāri papildinājumi. Lai pārliicinātos par to, ka sadarbības partneris vai fiziskā persona nav sankcionēta, ieteicams aktuālo informāciju par ES sankcijām pārbaudīt [ES Oficiālajā Vēstnesī](#) un par [OFAC noteiktajām sankcijām tīmekļvietnē](#).

¹ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma 2. panta pirmā daļa nosaka, ka noteiktajos gadījumos Latvijā piemēro NATO dalībvalsts noteiktās sankcijas.